

Оксана Вашак,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
e-mail: vashak1971.ua@gmail.com

Людмила Мартирисян,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри українознавства та гуманітарної
підготовки іноземних студентів
Полтавського державного медичного університету,
e-mail: ludmila.martirosyan@ukr.net

ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТУДЕНТІВ З УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ ВИШИВАНКОЮ ЯК ЗАСОБОМ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Ключові слова: українська народна вишиванка, вишивка, національне виховання студентів, українські традиції, звичаї.

Відродження та популяризація культурного надбання народу є невід'ємною складовою розвитку української державності. Найважливішим пріоритетом національного виховання студентської молоді є формування в них ціннісного ставлення до українського народу, нації, Батьківщини. Тому в контексті освітніх реформ, що відбуваються в нашій державі, перед педагогами постають завдання, щодо залучення сучасної молоді до вивчення української національної спадщини минулих поколінь. Зокрема, у Національній стратегії розвитку освіти в Україні наголошується на важливості національної спрямованості освіти, її органічній єдності з українською історією і традиціями, на збереженні і збагаченні культури нашої держави [4, с. 9–23].

Високий рівень національного виховання студентів неможливий без формування в них компетентнісних знань про українські традиції, звичаї, обряди, культуру, історію, декоративно-прикладне мистецтво. Одним із таких засобів національного виховання майбутніх педагогів виступає українська народна вишиванка.

У різні часи проблемі національного виховання молоді присвячували свої праці вчені та етнографи О. Боряк, О. Вишневський, О. Воропай, М. Грушевський, Н. Лисенко, М. Євтух та інші. Про важливу роль українського декоративно-прикладного мистецтва наголошували в наукових дослідженнях Т. Кара-Васильєва, О. Косміна, Г. Клунний, Я. Клунний, Ю. Мельничук та інші.

У сучасних наукових джерелах є різні підходи до визначення понять «національний одяг», «вишивка», «вишиванка». Так, за Н. Кусайкіною,

національний одяг українців – це частка народної душі, цілий світ зі своєю неповторною декоративною мальовничістю, широким застосуванням різних матеріалів, а символіка народного одягу – це важлива складова національних традицій [5, с. 425]. У наукових джерелах під поняттям «вишивка» розуміють вишитий візерунок на тканині чи шкірі нитками, бісером. Характер вишивки залежав від того, кому призначалося вбрання. Виготовляли вишиванку зі лляного чи конопляного полотна домашньої роботи [3, с. 657]. Поняття «вишиванка» визначається як національна біла вишита сорочка, що є символом здоров'я, сили, краси, щасливої долі, родової пам'яті, порядності, любові, святковості [3, с. 657].

Здавна вишиванка вважалася оберегом, адже її орнамент ніс глибокий зміст, а його корені глибоко сягали слов'янської міфології. Відповідно до етнічної території популярними вишивками були «листя дуба», «калина», «барвінок», «мак», «троянди», а також різноманітні геометричні малюнки та зображення тварин, птахів. Зауважимо, що майстрині ретельно збирали та відбирали різні види композицій і добирали кольорову гаму для вишивок на одязі, які в подальшому лягали в основу унікальних українських вишиванок, знаних по всьому світу як витвори мистецтва. Знання про орнаментику вишиванок передавалися цілими поколіннями від найстарших поколінь до наймолодших.

Вишиванку завжди виготовляли жінки. Відповідними були й символічні значення – Любов, Вірність, Добро. Аналіз наукових досліджень доводить, що переважна більшість орнаментів сягають своїм корінням язичницьких часів, зокрема знаки Сонця, Вітру, Гроловиці. Найгарнішою вважалася Борщівська вишиванка, особливість та унікальність якої полягала в тому, що її розшивали чорними нитками. З давніх-давен до нас дійшла ще одна унікальна вишивка національного одягу – «білим по білому», створена майстринями с. Решетилівки Полтавської області.

Як бачимо, основна функція вишивок полягала у виключно красивому, естетичному оформленні. Українській народній вишивці були притаманні мініатюрність, чистота виконання, ювелірний характер. Тому українські майстрині досить часто зараз беруть участь у всесвітніх виставках народного мистецтва, також їхні твори експортуються. Дослідники стверджують, що за техніками вишивання в Україні розрізняють близько 100 типів вишивок [6].

Проте, не дивлячись на те, що впродовж тривалого часу вдалося зберегти велику кількість знань про історію та походження різних видів вишиванок, орнаментування, технік вишивок, усе ж дуже багато наукових етнографічних досліджень про їх роль у житті українського народу було втрачено. Тому сьогодні, реалізуючи головні завдання національного виховання, студентська молодь повинна залучатись до пошуків та збереження різних видів вишиванок для подальшого їх вивчення та популяризації. Адже це не просто одяг – це символ, в орнаментуванні якого століттями закладався код нації.

Основними засадами національного виховання студентів є високий рівень володіння знаннями про спадщину, історію, культуру українського народу. На нашу думку, доцільним буде впровадження для майбутніх педагогів у навчально-виховний процес закладів вищої освіти елементів декоративно-прикладного мистецтва, зокрема, ознайомлення студентів з українськими вишиванками. У навчальному процесі, виховній роботі вони зможуть набути наукових знань про роль традиційних вишиванок, їх оздоблення, регіональні особливості, різновиди, історичне походження, символічне значення в житті українського народу. Під час занять і виховних заходів майбутні фахівці зможуть оволодіти не тільки практичними навичками, але й розробити різні форми та методи складання таких методичних розробок, у змісті яких реалізуються завдання національного виховання, використати не тільки традиційні, але й сучасні інформаційно-комунікативні технології, презентуючи декоративно-прикладне мистецтво наших пращурів.

Отже, засвоєння студентами знань про витoki народної культури, національної символіки, декоративно-прикладного мистецтва, усвідомлення виховного потенціалу народних традицій та обрядів сприятиме високому рівню їхньої обізнаності про українські народні вишиванки як споконвічні національні символи.

Література

1. Кара-Васильєва Т. Історія української вишивки. Київ : Мистецтво, 2008. 464 с.
2. Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т. 1. Лісостеп. Київ : Балтія – Друк, 2008. 160 с.
3. Лисенко Н. В. Етнопедагогіка дитинства : Навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвалено Указом Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013. *Класний керівник*. 2013. № 23/24. С. 9–23.
5. Твоя країна – Україна : Енциклопедія українського народознавства / Уклад. Н. Д. Кусайкіна. Харків : ВД «ШКОЛА», 2009.
6. Ткачук М. І на тім рушничкові... *Україна молода*. Вип. № 43 за 04.08.2004. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua>.
7. Чумарна Марія. Код української вишивки. Львів : Априорі, 2008. 192 с.